

CASTELL DE SANTA MARIA. LA SEGARRA INFINITA

Un relat de: [Antonio Mora Vergés](#)

Gaudia encara del record de la meva xerrada amb el Ramon Guberna a Sant Domi, mentre enfilava la costa que s'eleva des de la dreta de la vall de Gàver i Estaràs; mentre rellegia uns deliciosos versos sobre l'indret, - que reproduïxo a continuació - pensava que possiblement existeix una relació parental entre l'autor Enric Vilella i Guberna i l'atent informador amb que departia a Sant Domi.

Castell de Santa Maria

Un poble de molta pau
I de treball i alegria,
és Castell Santa Maria,
i ho serà si a Déu plau.

És un poblet molt petit,
situat dalt d'una serra,
on no hi ha soroll ni guerra,
ni enveja ni despit.

Voltat de fermes alzines,
que vetllen son benestar,
de nostres avis varen ja
contemplar-ne les joguines.

Hi ha una església xamosa,
amb una Verge Immaculada,
de troncs i llamps advocada,
Santa Bàrbara gloriosa.

D'allí a l'església la vora,
i de la plaça al costat,
entre forat i forat,
s'hi troba a cal Casanova.

Junt a la plaça també,
hi ha cal Vilardosa,
amb una quitxalla xamosa,
que a tothom entreté.

Cal Cuiné, una mica més enllà,
on hi ha una filla
i simpàtica pubilla,
que sempre la rialla fa.

En allà a cal Ros Vell,
viuen amb molta harmonia,
un pastor i sa família,
que fa poc son al Castell.

I tot baixant de dalt,
per un carrers de graons,
davant d'una mata d'oms,
s'hi troba a cal Vidal.

Doncs ja ho podeu ben dir,
que la casa principal,
veïna de cal Vidal,
és de la cal Valentí.

I a baix, prop de la carretera,
dues típiques masies,
passen feliços els dies,
com les flors de primavera.

De l'una cal Ros se'n diu,
casa feta de pocs anys,
amb els seus suors i afanys,
treballant hivern i estiu.

L'altra és cal Vinyals,
la casa d'un servidor,
que s'ofereix de debò,
per a servi'ls i ajuda'ls.

La nostra Festa Major,
primer diumenge de maig,
sempre és d'alegria un raig,
de pollastre i xampany bo.

I el qui hi vingui a passar un "rato"
No se'n veurà penedit,
Que aquest poble és divertit,
i sobretot sa i "barato".

Autor: Enric Vilella i Guberna de cal Vinyals (a l'entorn de 1950)
Recollida: Josep Mª Gras i Civit de cal Vidal

La situació aturonada de la població, molt freqüent a la Segarra, reforça la tesis d'una primera ocupació pels sarraïns, aquesta tesis vindria reforçada per l'advocació de l'església a Santa Maria, això també és molt comú en els llocs reconquerits als àrabs. Els senyors d'Oluja Sobirana tenien el domini senyorial d'aquest castell des d'abans del segle XIV

Del temple d'una austeritat extrema, trobem la següent informació :

És un edifici romànic d'una única nau, coberta amb volta de canó. L'absis original fou suprimit en ampliar l'església a llevant amb una major nau, coberta ja amb volta apuntada. Així l'eix dels dos edificis no coincideix. A l'oest hi ha la porta d'accés amb arc de mig punt fet amb grans dovelles, la central de les quals conserva una creu en relleu. Al damunt hi ha un ull de bou fet amb un únic bloc de pedra. La façana està culminada amb un campanar d'espadaña o de paret amb dues obertures. Ha estat tradicionalment sufragani de Sant Pere de Sant Domí.

A l'interior - on no podem accedir - ens expliquen que es conserva una imatge de fusta policromada de la Mare de Déu, possiblement barroca.

Avui és Santa Bàrbara, protectora contra els llamps, qui rep la veneració dels fidels; molt propí en aquest indret, obert als quatre vents i sotmès als perills de les tronades i de les tempestes.

De la Santa donzella de Nicomèdia , ens explica la tradició que fou tancada de molt jove pel seu pare en una torre, i que aprofitant una breu absència del pare fa obrir una tercera finestra a la torre que ja disposava de dues i es converteix al cristianisme. El seu pare enutjat la mata decapitant-la, després de sotmetre-la a diversos martiris (fuetjada, cremada...). Immediatament després un llamp mata el pare. Es representa vestida com les verges romanes amb túnica i embolicada amb un mantell, amb la palma del martiri, la torre amb tres finestres.

El Ramon Guberna i jo mateix,- artillers en els període militar obligtori - sentim una particular devoció per aquesta santa, i recordem de forma plaent la diada del 4 de desembre, quan es celebra el seu dia.

Em confesso fascinat per aquestes terres.

© Antonio Mora Vergés